

Orkanen på Skt. Croix, 1916

Katastrofehåndtering som forskelsbehandling i
den sene kolonitid

Louise Bundgaard, Kamilla Matthiassen, Fiona G. Otten,
Anne Katrine H. Pedersen & Bo Poulsen

Den 9. og 10. oktober 1916 raserede en voldsom orkan De Dansk Vestindiske Øer. Ødelæggelserne var omfattende.¹ Orkanen lagde kolonien i ruiner og efterlod et virvar af totalsmadrede bygninger, afblæste hustage, væltede træer og spærrede gader.² Mange stod uden tag over hovedet, infrastrukturen var nedbrudt, og hvad mere var: omkring 20 mennesker mistede livet.³ Orkanen er internationalt husket som “Virgin Islands Hurricane,” og målt i tab af menneskeliv var orkanen det 20. århundredes største danske naturkatastrofe. Katastrofen ramte midt i den årlige orkansæson, som dengang regnedes fra den 25. juni til den 25. oktober.⁴ Selvom orkaner ikke er sjældne i Caribien, kom denne orkan alligevel som et chok.

Den 9. oktober startede som så mange andre dage under orkansæsonen med en smule vind og let regn.⁵ Klokken to om eftermiddagen affyrede kanonerne ved Christiansværn alarmsignalet, der advarede Christiansted og resten af Skt. Croix’ befolkning om en forestående orkan. Men øens befolkning troede, at kanonskuddene var affyret i forbindelse med den forventede ankomst af koloniens nye guvernør.⁶ Øens beboere nåede derfor knapt at forberede sig og lukke skodder og døre, før blæsten tog til fra sydøst med 200 km/t. Orkanen rasede i nordgående retning hen over de tre øer

- 1 Artiklen bygger i hovedsagen på materiale fra Bundgaard, Matthiassen, vores studenteressay ved Historiestudiet, Aalborg Universitet. Vi ønsker at takke for brugbare kommentarer i forbindelse med præsentation ved Dansk Havforskermøde i 2022 og Dansk Historikermøde i 2023, foruden meget konstruktiv og grundig kritik fra to anonyme fagfællebedømmere. Artiklen udgør et bidrag til forskningsprojektet, *Living on the Edge*, finansieret af Danmarks Frie Forskningsfond – Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation.
- 2 Luther K. Zabriskie, *The Virgin Islands of the United States of America*, New York & London 1918, s. 224–225.
- 3 Signe Trolle Gronemann & Rikke Vindberg, *I Orkanens Øje. Beretninger fra Orlogsskibet Valkyriens togt til Dansk Vestindien 1915–1917*, Herning, 2005, s. 110.
- 4 Waldemar Westergaard, *The Danish West Indies Under Company Rule (1671–1754)*, Virginia 1917, s. 6.
- 5 Zabriskie 1918, s. 222.
- 6 “The Gale”, *The West End News*, 11/10 1916, <http://hdl.handle.net/109.3.1/uuid:9a548671-33f5-49b1-99e9-40fb62d298c3> (2022-06-14).

St. Thomas, St. Jan og Skt. Croix. Om morgenen den 10. oktober troede befolkningen, at den værste tumult var overstået, men det skulle vise sig, at de blot havde befundet sig i orkanens øje. Klokken seks ramte orkanen igen øerne. Denne gang kom vinden fra vest med fornyet styrke. Vandstanden var steget markant under nattens uvej, og det skummende havvand oversvømmede flere bydele langs kysterne.⁷ Eftersom øerne på daværende tidspunkt var under dansk besiddelse, er det interessant at undersøge, hvordan den danske stat og lokaladministrationen håndterede katastrofen, som ramte deres gamle koloni i Vestindien.

Den danske stat var hurtigt ude og love assistance til de nødstedte indbyggere. Flere aviser gengav finansministerens udsagn om, at "Den danske Statskassie er rede til at stille de fornødne Midler til Raadighed."⁸ Der blev i alt "stillet 700.000 Kr. til Raadighed til Hjelpeforanstaltninger".⁹ Skaderne på øerne blev dog samlet vurderet til 2 millioner US Dollars, svarende til over 9 millioner kroner, altså mere end ti gange det bevilgede beløb.¹⁰ Men en ting er at bevilge en sum til brug for erstatning. Noget andet er, hvordan de bevilgede midler blev allokeret og med hvilket formål.

For at hjælpe med at gøre skaderne op og sætte i gang hjælpen til de nødstedte, nedsatte Dansk Vestindiens guvernement en kommission med særligt fokus på at sikre den ramte befolkning de mest nødvendige ejendele.¹¹ Kommissionen udarbejdede skemaer, der skulle udfyldes af de skadelidte på de vestindiske øer, så guvernementet kunne danne sig et overblik over omfanget af skaderne og yde økonomisk støtte. De bevarede ansøgninger om skadeserstatning udgør et unikt vidnesbyrd om, hvordan orkanen konkret ramte Dansk Vestindien, og hvordan den danske stat og den lokale administration reagerede herpå. Dette materiale udnyttes her for første gang som historisk kildemateriale i en såvel kvantitativ som geografisk analyse af 1568 ansøgninger om erstatning for skader fra orkanen i oktober 1916.

7 Zabriskie 1918, s. 222, 231.

8 Aarhus Amtstidende, "En Orkan over Vestindien – Stor Skade paa vore Kolonier", 11/10 1916.

9 "Den Vestindiske Orkan", *Bornholms Tidende*, 23/11 1916.

10 Zabriskie 1918, s. 221.

11 Rigsarkivet, Konows brev 1576 (460/1102), Arkivreferencen angiver 'ansøgningsnummer (konkret sidetal/antal sider)', Rigsarkivet vil efterfølgende blive refereret til under RG.

Koloni under afvikling

De Dansk Vestindiske Øer ligger udsat med hensyn til tropiske orkaner, men også politisk og socialt var der i 1910'erne optræk til storm. Med udbruddet af Første Verdenskrig kom forbindelsen mellem den danske kolonimagt og dens caribiske besiddelser under pres. USA og Danmark mistænkte, at Tyskland ville bruge Danmark som et springbræt til at udvide sine fronter til den anden side af Atlanten. Besatte de Danmark, var vejen banet for også at erobre Dansk Vestindien, der lå faretruende tæt på den amerikanske sydgrænse. Ud fra et tysk perspektiv havde kolonien ikke bare en ideel geostrategisk placering, der kunne true USA, forholdene på havnen i St. Thomas, var også ideelle til at etablere en flådebase. Mistanken var velbegrundet. Allerede i 1876 blev det kendt i både amerikanske og danske aviser, at Tyskland ønskede at købe St. Thomas med henblik på at bygge en flådestation i Vestindien.¹² Fra dansk side var regeringen bange for, at en fornyet interesse i 1916 kunne fremprovokere en tysk besættelse af selve Kongeriget, selvom Danmark havde erklæret sig neutral.

Siden emancipationen i 1848, havde der været stærke overvejelser i Danmark om at afhænde kolonien. I begyndelsen blot til en "hvilken som helst kristelig magt", der ville betale en ordentlig pris.¹³ Skiftende regeringer havde forhandlet med USA, hvis interesse udsprang af Monroedoktrinen.¹⁴ Den seneste forhandling foregik i 1902, hvor et marginalt flertal i Landstinget forhindrede et salg til USA.¹⁵ Med Tysklands fornyede interesse og stigende pres fra USA, der ønskede at gå ind i krigen, så Danmark sig nu nødsaget til at få en aftale om en fredelig overdragelse på plads, til det endnu neutrale USA, hurtigst muligt. I 1915 gik Danmark og USA derfor i gang med hemmelige forhandlinger om vilkårene for en overdragelse af øerne. I sommeren 1916 blev forhandlingsresultaterne lækket til den danske presse, og efter en regeringskrise enedes man fra dansk hold om at afholde en vejledende folkeafstemning i Danmark i december 1916. Folkeafstemningen skulle give et folkeligt mandat til at effektuere det salg af øerne, man var blevet enige om med den amerikanske regering. I sidste ende viste der sig at være stort flertal i befolkningen for at sælge øerne, og allerede 1. april

12 "St. Thomas", *Holstebro Folkeblad*, 15/1 1876, s. 2.

13 Ove Hornby, *Kolonierne i Vestindien*, København 1980, s. 252.

14 Ifølge den amerikanske Monroedoktrin fra 1823 skulle USA så vidt muligt sørge for, at ingen europæiske magter i fremtiden udvidede deres territorier på den vestlige halvkugle. Jens Worm Begtrup, *Dansk-vestindisk Nationalbank 1904-1935*, speciale ved Københavns Universitet, København 2009, s. 12.

15 Gronemann & Vindberg 2005, s. 42.

1917 blev Dannebrog afløst af The Stars and Stripes imod en betaling på 25 mil. Amerikanske Dollars.¹⁶

I løbet af efteråret 1916 var der imidlertid heftig debat om visdommen i at afhænde kolonien til USA. Det påtænkte salg af Vestindien blev heftigt kritiseret af konservative kredse foruden en række videnskabsfolk med interesser i området. Datidens storkapital i skikkelse af Det Østasiatiske Kompagnis H. N. Andersen og Landmandsbanken med Emil Glückstadt i spidsen havde også store interesser i Dansk Vestindien, men de havde begge gennem deltagelse i de hemmelige forhandlinger med amerikanerne sikret, at deres egne interesser blev varetaget uanset udfaldet af folkeafstemningen.¹⁷

Øerne var stadig stærkt prægede af slavetidens polariserede splittelse mellem den eurocaribiske overklasse og den afrocaribiske underklasse.¹⁸ Op gennem det 19. og 20. århundrede udviklede koloniens arbejdere en større selvbevidsthed om den indflydelse, de kunne skabe i fællesskab, hvilket flere gange kulminerede i store arbejderstrejker. Den voksende bevidsthed resulterede i, at der i efteråret 1915 blev dannet en organiseret fagbevægelse, hvor de såkaldte frie arbejdere kollektivt kunne demonstrere deres utilfredshed.¹⁹ Sådan en strejke udspillede sig i begyndelsen af 1916 på Skt. Croix. Den danske stat frygtede at en potentielt ny strejke, fremprovokeret af dårlig orkanhåndtering, kunne blive en kæp i hjulet på den igangværende salgsproces. Det var derfor nødvendigt for den danske regering at vise, at de magtede at håndtere de utilfredse afrocaribiere. Hvis ikke, kunne en fornyet arbejderopstand blive et belejligt påskud for amerikanerne til at intervenere på øerne. Af samme årsag sendte den danske regering allerede i november 1915 orlogsskibet Valkyrien afsted mod kolonien. Strejke eller ej, havde søværnets tilstedeværelse i kolonien vigtig signalværdi under forhandlingsprocessen med USA.²⁰

I den hidtidige danske forskning om de danske atlantehavsbesiddelser er orkaner og andre naturkatastrofer kun nævnt forbigående.²¹ Det primære fokus har været på slaveriet og på koloniernes politiske og økonomiske rolle for

16 Bo Lidegaard, "Overleveren. 1914–1945. Dansk Udenrigspolitik Historie", *Historisk Tidsskrift* 2003:105:1, s. 84–85

17 Bo Poulsen, *Global Marine Science and Carlsberg. The Golden Connections of Johannes Schmidt (1877–1933)*, Leiden 2016, s. 233–238

18 For at få et større indblik i, hvordan de tidligere slavesamfund i Caribien endnu var præget af deres fortid se Karen Fog Olwig et al. (red.), *Small Islands, Large Questions. Society, Culture and the Resistance in the Post-Emancipation Caribbean*, London 1995.

19 Gronemann & Vindberg 2005, s. 30.

20 Gronemann & Vindberg 2005, s. 40–45.

21 Se blandt andet Erik Gøbel, "Historiske Orkaner", *Dansk Vestindiske Selskab* 1989:24:4; Poul Erik Olsen et al. (red.), "Vestindien – St. Croix, St. Thomas og St. Jan, i *Danmark og kolonierne*, København 2017, s. 239, 323; Gronemann & Vindberg 2005.

Danmark. Med socialhistoriens fremgang var det i højere grad de sociale- og racemæssige spørgsmål, der optog forskerne inden for Vestindiens historie. De sidste par årtier er de mere dystre sider af den danske kolonihistorie blevet trukket frem i lyset.²² Her er det særligt erindringsprocesserne om Danmarks rolle som kolonimagt, der har været genstand for en større og mere kritisk gennemarbejdning. Det sidste halve århundrede af perioden med dansk overherredømme i Vestindien har med få undtagelser ikke tiltrukket sig samme opmærksomhed.²³

Med henblik på at opnå en dybere forståelse for den socioøkonomiske situation i Dansk Vestindien i 1910'erne er det oplagt at undersøge guvernementets orkanhåndtering. Det bevarede kildemateriale er ganske omfattende, og omdrejningspunktet i denne undersøgelse er Skt. Croix, selvom St. Thomas, og ikke mindst havnen i Charlotte Amalie, også blev hårdt ramt af orkanen.

Med inspiration fra moderne historisk katastrofeforskning kaster denne artikel lys over håndteringen af orkanens skadevirkninger som en såkaldt *revelatory crisis*. Årsagen er, at kriser, uanset om de er natur- eller menneskeskabte, kan fungere som en form for 'fremkaldervæske'. En fremkaldervæske, der afslører nogle særegne karakteristika ved et samfund, som ellers ville have været skjulte under normale omstændigheder. Når en katastrofe indtræffer, er det derfor ikke ubetydeligt, hvordan det pågældende samfund håndterer krisen. Forskning i katastrofeshåndtering bygger bro mellem hændelse og struktur, fordi håndteringen eksempelvis kan tydeliggøre, om bestemte grupper i et samfund besidder nogle særlige sårbarheder eller styrker, som kun manifesterer sig under katastrofer og den deraf følgende krisehåndtering.²⁴ Ifølge teorien må den sociale ulighed på Skt. Croix have manifesteret sig tydeligere under orkanhåndteringen i 1916 end i mere stabile perioder. Skal denne forventning be- eller afkræftes, er

22 Erik Gøbel, *The Danish Slave Trade and its Abolition*, Leiden 2016; Gunvor Simonsen, "Sovereignty, Mastery, and Law in the Danish West Indies, 1672–1733", *Itinerario* 2019:43:2; Louise Sebro, "Kreoliseringen Af Eurocaribierne i Dansk Vestindien. Sociale Relationer Og Selvopfattelse, *Fortid Og Nutid* 2005; Johan Heinsen, "Dissonance in the Danish Atlantic. Speech, Violence and Mutiny, 1672–1683", *Atlantic Studies* 2016:13:2; Niklas Thode Jensen, *For the Health of the Enslaved. Slaves, Medicine and Power in the Danish West Indies, 1803–1848*, København 2012.

23 Jens Worm Begtrup, "Den Dansk-Vestindiske Nationalbank 1904–1935", *Erbhvervshistorisk Årbog* 2010:59; Poulsen 2016.

24 Jacqueline S. Solway, "Drought as a Revelatory Crisis. An Exploration of Shifting Entitlements and Hierarchies in the Kalahari, Botswana", *Development and Change* 1994:25:3; Bas van Bavel, Daniel R. Curtis, Jessica Dijkman, Matthew Hannaford, Maïka de Keyzer, Eline van Onacker & Tim Soens, *Disasters and History. The Vulnerability and Resilience of Past Societies*, Cambridge 2020, s. 3.

skadeserstatningsansøgningerne et oplagt kildemateriale, da de er et vidnesbyrd om, hvordan orkanen påvirkede alle samfundslag på øen.

Tab af ejendom og kapital er en af de vigtigste kategorier til at måle katastrofers udstrækning.²⁵ Undersøgelsen koncentrerer sig derfor om at finde frem til de materielle skader, som de er angivet i ansøgningerne om erstatning. Afgrænsningen er forudsat af, at der ofte eksisterer en sammenhæng mellem fattigdom og sårbarhed overfor risikomomenter. Økonomisk ubemidlede lever ofte på udsatte steder og mangler den nødvendige kapital til at foretage præventive foranstaltninger, såsom at sikre sin ejendom mod forestående risici ved blandt andet at bruge hårdføre byggematerialer. Indkomst, rigdom og adgangen til materielle ressourcer er derfor signifikante faktorer, når man i forskningen forsøger at forklare, hvorfor nogle samfund eller socialgrupper rammes hårdere af orkaner eller hvorfor de er mere sårbare.²⁶ Et sådant overblik vil bidrage med en forståelse for, om nogle socialgrupper var mere udsatte end andre og derigennem bidrage med nye perspektiver på de sociale forhold på Skt. Croix og på den danske stat som kolonimagt.

Skadeserstatningsansøgningerne

Skadeserstatningsansøgningerne, der er undersøgelsens kildegrundlag, findes i Rigsarkivets arkivserie *Hjælp e. orkanen 1916 for indb. på St. Croix*. De 1.568 ansøgninger blev udfærdiget i perioden fra den 17. oktober til den 23. december 1916. Ansøgningerne om skadeserstatning angiver overordnet, hvem der søgte om hjælp, deres geografiske placering, hvad der er blevet beskadiget og ansøgenes økonomiske situation. Ansøgningerne har fire forskellige opbygninger. Som det fremgår af illustration 1, følger tre af ansøgningstyperne en stringent skematisk opbygning, mens den sidste består af et simpelt stykke papir.

Ansøgningsskemaerne er udarbejdet af koloniens guvernement. Den nyligt tiltrådte guvernør, Henri Konow, beskrev, at arbejdet efter orkanen særligt bestod i at tage sig af øens fattige og sikre, at de fik de mest nødvendige ejendele, der, ifølge Konow, bestod af simple møbler, husholdningsartikler og klæder. Til gengæld skulle ansøgere af højere status henvende sig direkte til guvernementet, så de havde mulighed for at ”maintain their former social standing”.²⁷ For at forstå administrationens distinktion mellem høj og lav er det nødvendigt at udpensle kolonistyrets såkaldte *governmentality*, der, som forklaret i Rasmus Sielemanns afhandling, omhandler magtrelationers

²⁵ Van Bavel et al. 2020, s. 62.

²⁶ Van Bavel et al. 2020, s. 96.

²⁷ RG, Konows brev 1576 (460/1102).

Skema-Scheme		9
Kjendommens Beliggenhed Situation of the Property	N ^o 3 King Street.	
Ejers Navn Owner's Name	Heirs of J. S. Thomas	
Skadens Omfang Amount of Damage	Roof of main house so shaken, that there are great leaks with any violent rains; 2 (two) rooms in yard got roofs knocked in by fallen bloss cher., and some gables & sheds blown off the roof of other rooms. Roof of main house ruined.	
Ansøgt Udgift ved Reparation. Estimated cost of repair.	£ 750 00	
Kjendommens Anskaffelsesværdi for den nævnte Ejend. The Purchase Sum the Proprietor has paid for the property	£ 4,200 00	
Anmærkning Remarks	Roof of main house only temporarily patched together as no board storm wounds, and several other means as to be applied through repairs.	
Provdelt £ 750 00		Ansøgningstype 1

ANSØGNING Application to the Admiralty of Orkney.		APPLICATION for assistance to repair hurricane damage.	
187.	46	£ 159	
Ejers Navn (Beliggenhed) Situation of property (in what street and number)	Orkney Street N ^o 3 King Street	Endens af Ejendommen Name of Applicant	J. S. Thomas
Ejers Navn Name of owner	J. S. Thomas	Er ejendommen beliggende Is the property situated	Orkney Street
Skadens Omfang Amount of damage	Roof of main house 22 x 22 with roof about £ 750 00	Artikler, møbler, inventar og andre Gode, værdier, og andre Articles damaged and lost if any	Roof of main house 22 x 22 with roof about £ 750 00
Ansøgt Udgift ved Reparation Estimated amount for repair	£ 750 00	REMARKS	
Ejendommens Anskaffelsesværdi for den nævnte Ejend. Amount the owner has paid for the property	£ 4,200 00		
ANMÆRKNING REMARKS	Roof of main house 22 x 22 with roof about £ 750 00		

ANSØGNING Application to the Admiralty of Orkney.	
187.	46
Ejers Navn (Beliggenhed) Situation of property (in what street and number)	Orkney Street N ^o 3 King Street
Ejers Navn Name of owner	J. S. Thomas
Skadens Omfang Amount of damage	Roof of main house 22 x 22 with roof about £ 750 00
Ansøgt Udgift ved Reparation Estimated amount for repair	£ 750 00
Ejendommens Anskaffelsesværdi for den nævnte Ejend. Amount the owner has paid for the property	£ 4,200 00
ANMÆRKNING REMARKS	Roof of main house 22 x 22 with roof about £ 750 00

Illustration 1. De fire typer af skadeserstatningsansøgningerne (arkivserie: Hjælp e. orkanen 1916 for indbyggere på St. Croix). Overordnet angiver de 1568 ansøgninger, hvem der søgte om erstatning, deres bopæl, deres beskadigede genstande samt økonomiske situation. Mens ansøgningstype a, b og c følger en stringent skematisk opbygning, består ansøgningstype d af et simpelt stykke papir. Desuden er der i de to første ansøgningstyper en rubrik over "anskaffelsesværdi", mens denne kategori mangler i ansøgningstype c. Omvendt indeholder denne type en rubrik over "religion", hvilket de to forrige ansøgningstyperne ikke har.

kompleksitet. Modsat tydelige love og håndhævelser, dækker governmentality over de indirekte strategier, såsom overvågning og disciplin, som en stat eller myndighed benytter for at kontrollere en befolkning eller et samfund.²⁸ Kolonistyreets governmentality på Skt. Croix er i høj grad præget af bevidstheden om, at de sorte arbejdere var i overtal sammenlignet med den hvide overklasse, som siden emancipationen i 1848 havde anset de sorte arbejdere som en trussel mod egne privilegier. Denne bevidsthed udmøntede

²⁸ Rasmus Sielemann, *Natures of Conduct. Governmentality and the Danish West Indies*, København 2015, s. 5, 31.

sigt i et behov blandt den hvide overklasse for at opretholde en høj social rang, der synligt viste, at der var standsmæssig forskel på sorte og hvide.²⁹

Når Konow og kommissionen på den ene side erklærer, at øens fattige kun skulle have erstatning for de mest basale fornødenheder, mens overklassen skulle have hjælp til at bevare deres sociale status, handler det om dét, historikeren Kristoffer E. Christensen omtaler, som en udbredt frygt for den hvide overklasses fortsatte sikkerhed.³⁰ Denne åbenlyse diskrimination mellem de fattige sorte arbejdere og den hvide elite i kommissionens formålsforklaring udtrykker en ide om, at skellet mellem den sorte majoritet og den hvide minoritet skulle opretholdes, for at de hvide kunne bevare deres magt. Diskriminationen gennemsyrede det politiske system i Dansk Vestindien, og det er derfor ikke overraskende, at vi også ser det som en prioritet i orkanhåndteringen.

Det er formentlig også denne differentiering mellem ansøgerne, som danner baggrund for fordelingen af de forskellige ansøgningstyper. Det fremgår ikke direkte af kildematerialet, hvorfor der er lavet forskellige ansøgningsskemaer, ej heller hvem de forskellige skemaer var tiltænkt, men skemaernes forskellige udformning indikerer alligevel, at man ønskede at kategorisere ansøgerne. Foruden *ansøgningstype d*, som ikke er skematisk opbygget, er der nemlig en distinkt forskel mellem de resterende ansøgningstyper. I *ansøgningstyperne a* og *b* er der oplyst en rubrik over "anskaffelsesværdi", mens denne kategori mangler i *ansøgningstype c*. Omvendt indeholder *ansøgningstype c* en rubrik over "religion", hvilket de to andre ansøgningstyper ikke indeholder. Guvernementet har muligvis vurderet, at det ikke var relevant at have kendskab til ejendomsbesiddernes religiøse tilhørsforhold. Imidlertid må religion have spillet en rolle, da den er angivet hos mange af de ansøgere, der indsendte ansøgningstype *d*, til trods for at denne ansøgningstype ikke var bundet til nogen specifik opbygning. Og som det gjorde sig gældende blandt befolkningen med *ansøgningstype c* var det ligeledes sjældent, at ansøgerne med *ansøgningstype d* var ejendomsbesiddere. Kildematerialet bekræfter derfor flere forskeres konklusioner om, at religion var en social statusmarkør, der havde afgørende betydning for eksempelvis individets retssikkerhed.³¹

29 Kristoffer Edelgaard Christensen, *Governing Black and White: A History of Governmentality in Denmark and the Danish West Indies, 1770–1900*, Lund 2023, s. 216; Astrid Nonbo Andersen, *Ingen undskyldning: Erindringer om Dansk Vestindien og kravet om erstatning for slaveriet*, København 2017, s. 58

30 Edelgaard Christensen 2023, s. 216

31 Se blandt andet Gunvor Simonsen, *Slave Stories. Law, Representation, and Gender in the Danish West Indies*, Aarhus 2017, s. 60.

Vi kan altså konkludere, at der er en uoverensstemmelse mellem antallet af ansøgninger, der har angivet anskaffelsesværdi og antallet af ansøgninger, der har oplyst et religiøst tilhørsforhold. Mens religionen er angivet i over en tredjedel af ansøgningerne, fremgår ejendommens anskaffelsesværdi kun af 398 ud af de 1568 ansøgninger. Dette afspejler ikke, at skader på ejendom var en sjældenhed, men derimod at det kun var en lille del af befolkningen på Skt. Croix, som havde ejendomme, og disse må da også forventes at have en større økonomisk og social kapital. I øvrigt kunne én ansøger være ejer af flere forskellige ejendomme, hvilket giver et skævt billede af velstandsniveauet, idet hver enkelt ansøgning behandles særskilt. Derudover udelukker *ansøgningstyperne a og b* den store befolkningsgruppe, der boede til leje.³²

I forlængelse af de forskellige ansøgningstyper, er det interessant at undersøge, hvordan fordelingen af ansøgningsskemaerne konkret foregik. Det var politimesteren for den enkelte jurisdiktion, som havde ansvaret for at distribuere skemaerne, mens både kommissionsmedlemmer og gejstlige tog ud til de ramte husstande for at undersøge og notere, hvor store ødelæggelserne var.³³ Hvem der har fået hvilken skematype, har formentlig været en subjektiv beslutning truffet af den pågældende udsendte, og udarbejdelsen er sandsynligvis foregået i en samtale mellem ham og ansøgeren. Man kunne derfor forvente, at ansøgningerne var præget af en dialogisk form. Det er dog ikke tilfældet, da mange af ansøgningerne, trods de forskellige ansøgningstyper, har samme opbygning og sproglige udtryk. Under rubrikken "Skadens Omfang" kunne man forvente, at de 1.568 erstatningsansøgninger havde angivet forskellige personlige ejendele, der ville gøre hver enkelt ansøgning unik. Det er langt fra tilfældet, da det ofte er de samme genstande, der går igen, og som i øvrigt ofte følger den samme rækkefølge. Det lader næsten til, at kommissionsmedlemmet fulgte en skjult tjekliste, og derfor ikke spurgte ind til, *hvad* de havde af ejendele, men *om* de havde specifikke ejendele. Et godt eksempel er "1 mahogany table, 1 board table, 2 chairs, 1 mattress, crockery, water pot".³⁴ Forklaringen på denne fremgangsmåde findes i Konows formålserklæring, hvori han beskriver kommissionens målsætning:

according to their best judgment of the more or less urgent need of the applicants, in which respect it must be understood, that it is not the intention, that a full compensation should be given for all loss suffered,

32 Eksempelvis RG, ansøgning 48 (543/1102).

33 RG, ansøgning E24 (1090/1211).

34 RG, ansøgning 411 (908/1211).

but that the poor people should be furnished with absolutely necessary furniture.³⁵

Det er formentlig denne udtalelse, som kommissionen har efterfulgt. Det bekræftes eksempelvis af Nathanael Howels ansøgning, hvor skadens omfang er noteret som det ovenfor og er opgjort til 34\$. Howel deltog imidlertid ikke i opgørelsen, for under rubrikken "Anmærkninger" står der, at Howel og hans familie slet ikke var hjemme, da kommissionens repræsentant kom forbi. Det har derfor udelukkende været op til kommissionen at vurdere omfanget af ansøgerens skade.³⁶

I de tilfælde, hvor ansøgeren har været til stede under besøget, er der også tegn på, at kommissionen rettede i ansøgningerne. Charles og Sarah Springer, der boede på plantagen Rattan, vest for Christiansted, søgte om erstatning for flere forskellige ejendele. Hertil har kommissionen efterfølgende nedskaleret priserne eller ligefrem streget genstande over: "1 cup-Table \$4.50, 1 dress \$1.50, 3 board Tables \$2.70 \$1.00, 1 set of underclothing \$2.50, 1 Cooling glass 1.00, 3 day glasses, 1 bowl, 4 plates \$1.50, 1 water jar 50ct, 1 chair \$1.50 75ct, pants, 2 shirts \$3 \$2".³⁷

Kommissionen dobbeltvurderede altså, hvad, de mente, var basale fornødenheder. I modsætning til Springer-parret har forvalteren på plantagerne Hope og Blessing, Edvard Georg Wulff, sendt sin ansøgning direkte til guvernementet, da han som plantageejer tydeligvis var af højere status. Som kontrast til Springer-parret, der søgte erstatning for få ejendele, søgte Wulff om alt fra bøger og messinglamper til vaser og gulvtæpper. Hans ansøgning indeholdt hele 17 genstande, der i alt løb op i \$200.³⁸ Særbehandlingen er et konkret eksempel på, hvor stor en prioritet det var for kommissionen at sikre den ledende elites sociale status. Logikken var, at man ved at bevare den sociale orden havde bedre chancer for at sikre freden på øen og undgå social uro.

Ifølge Nonbo Andersen var diskriminationen en implicit del af magtens indre logik i kolonistyre. Det var aldrig et mål for det danske kolonistyre at gøre slaverne eller deres efterkommere til danske statsborgere. De sorte arbejdere var ikke som den europæiske underklasse – der trods alt havde potentialet til at blive engagerede samfundsborgere. Deres race manglede ganske enkelt den oplysning og besindighed, det krævede.³⁹ De skulle i stedet være arbejdsomme samfunds*deltagere*. Dette synspunkt var en vigtig

35 RG, Konows formålserklæring 1576 (460/1102).

36 RG, ansøgning E24 (1090/1211).

37 RG, ansøgning 331 (721/1211).

38 RG, ansøgning 280 (404/1102).

39 Nonbo Andersen 2017, s. 35.

del af kolonistyrets governmentality, men det forklarer også hvorfor man ikke så det som et mål, at hjælpe de sorte arbejdere til at klare sig selv. Det kunne de ganske enkelt ikke. Derfor skulle de kun have erstatning for det mest nødvendige for at de fortsat kunne leve som arbejdsomme individer afhængige af statens nåde.

Selvom guvernementet og kommissionen har foretaget tydeligt subjektive vurderinger, er det heller ikke utænkeligt, at nogle ansøgere har benyttet sig af den fristende mulighed, som orkanen bragte med sig – til at opnå en klækkelig pengesum. På den ene side er der de fattige på øen, som formentlig godt kunne bruge mere kapital. Mange af de genstande, som bliver efterspurgt i ansøgningerne, var enten komplet ødelagte eller forsvundne, hvorfor det kunne virke fristende at pynte på værdiansættelsen og/eller tilføje flere ejendele til skadeslisten. Netop dét at være fattig kunne også være en måde, hvorpå ansøgeren kunne appellere til kommissionens barmhjertighed og tilegne sig større erstatning, vi finder blandt andet udtrykt som: "as poor people", "jeg er gammel og [kan] snart ikke arbejde mere" eller "wife in ill health".⁴⁰ Ansøgeren kan også have søgt at 'forværre' sin situation i håb om at opnå større økonomiske donationer. På den anden side var flere af plantageejerne på De Dansk Vestindiske Øer finansielt svækkede i starten af 1900-tallet som følge af årtiers ugunstige markedspriser på rørsukker og uhensigtsmæssig forvaltning. Trods større økonomisk trængsel var det ikke ualmindeligt, at plantageejerne fortsatte en luksuriøs livsførelse, hvad der kun øgede en i forvejen eksisterende gæld.⁴¹ Når kildematerialet skal behandles, er det derfor nødvendigt at have in mente, at der også kan have været et økonomisk incitament blandt gældsatte plantageejere til at angive et større skadesomfang, men det er uden for denne artikels rækkevidde at tage konkret stilling til eventuel forsikringssvindel.

Stedbunden sårbarhed

Skt. Croix ligger i et subtropisk klima præget af Nordøstpassaten, men i månederne august og oktober er øen ofte præget af voldsomt vejr fra syd.⁴² Sæsonbestemtheden for orkaner betyder, at der er tale om en såkaldt *high-frequency low amplitude risk region*.⁴³ Eller med andre ord, et område, hvor hyppigheden af orkaner gør det overkommeligt at huske fra den ene til den næste og tage forholdsregler derefter. Alligevel blev orkanen i samtiden beskrevet som den værste i mands minde, og mange var for unge til at huske

40 RG, ansøgning 143 (897/1102), 142 (893/1102), 122 (407/1211).

41 Olsen et al. 2017, s. 239, s. 323.

42 Karl V. Thomsen, *St. Croix – St. Thomas – St. Jan. De gamle tropeøer*, Herning 1990, s. 6.

43 Van Bavel et al. 2020, s. 101.

den sidste store orkan, som ramte i 1867. Dagen derpå skrev lokale aviser, at man aldrig havde troet, at så voldsom en orkan som den i 1867 nogensinde skulle ramme øerne igen. "(...) but alas that idea has proved mistaken. '67 has not only been repeated but surpassed, and those of middle age among us who never knew or could never imagine what a real Hurricane can do, has now had the awfull, never to be forgotten experience."⁴⁴

I samme artikel fra Sanct Thomæ Tidende står der, at stort set ikke et eneste hus i hele kolonien stod uskadt tilbage efter orkanens rasen, men nogle områder blev hårdere ramt end andre. På Skt. Croix er det nærliggende at antage, at den nordlige og østlige side af øen blev særligt hårdt ramt, eftersom orkanens vinde først blæste fra nordøst.⁴⁵

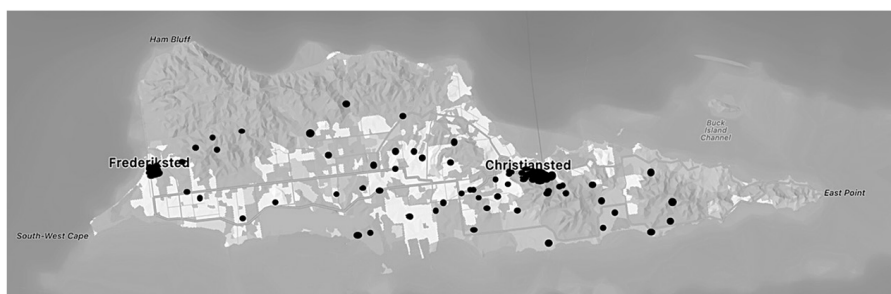

Illustration 2. Kort over St. Croix. Punkterne indikerer den geografiske placering af de ejendomme, der blev søgt skadeserstatning for.

Det fremgår af illustration 2, at langt størstedelen af alle beboelige områder på Skt. Croix er repræsenteret i kildematerialet. Illustrationen viser tydeligt, at der er høj koncentration af ansøgninger i Skt. Croix' største by, Christiansted, der tegner sig for 44 procent af det samlede antal ansøgninger. Dernæst viser illustrationen, at der er en stor samling af ansøgninger fra byen Frederiksted, i alt 12 procent. De resterende 718 ansøgninger er med enkelte undtagelser fordelt langs øens sydside. Der er nærmest ingen ansøgninger fra øens nordside vest for Christiansted og længst mod øst, hvor terrænet er uvejsomt og tyndt befolket.

Skal vi danne os et overblik over omkostningerne forbundet med orkanen, er kommissionens anførte reparationsudgifter den mest retvisende sum, eftersom reparationsudgiften optræder i 90 procent af ansøgningerne og inkluderer omkostninger, såsom arbejdskraft og byggematerialer. Ud fra

44 Sanct Thomæ Tidende, "The Hurricane. Town and Country Ravaged.," *Charlotte Amalie* 11/10 1916, s. 2. <http://hdl.handle.net/109.3.1/uuid:9a548671-33f5-49b1-99e9-40fb62d298c3>.

45 Gronemann & Vindberg 2005, s. III.

skadeserstatningsansøgningerne er den samlede reparationsudgift på \$287.677, hvilket i samtiden svarede til ca. 1,3 millioner danske kroner.

Gennemsnitligt angav ansøgerne reparationsudgifter for ejendomme i Christiansted for \$368,26, hvilket er væsentligt højere end den gennemsnitlige sum for Frederiksted, der kun udgjorde \$109,85. Isoleret set ud fra gennemsnitssummen medførte orkanen altså størst materiel skade i Christiansted. Som følge af Skt. Croix' naturgeografiske forhold, ville det have været nærliggende at antage, at det i stedet havde været Frederiksted, som led størst skade, eftersom byen havde en større sårbarhed på grund af et mindre omfang af beskyttende koralrev ud for byens kyst. Det er ikke uvæsentligt, hvor meget koralrev der er ud for kysterne i forbindelse med orkaner. Koralrev fungerer nemlig som bølgebrydere, der beskytter kysterne.⁴⁶ Koralrevet kan tydes ud fra den lysere farve på illustration 2.⁴⁷

På trods af at de naturgivne vilkår var mere udfordrende for beboerne i Frederiksted end for bosættelserne på øens nord- og sydside, havde byen alligevel en lavere gennemsnitssum for ansøgninger om reparationsudgifter end Christiansted. Det kan skyldes, at byens huse var bygget i mere modstandsdygtige materialer. Eksempelvis var der tungere skodder for vinduerne i Frederiksted, hvilke netop skulle minimere skadesomfanget ved orkaner.⁴⁸ På den anden side kan den lavere gennemsnitlige anskaffelsessum også indikere, at velstanden ganske enkelt var lavere i Frederiksted.

Både Christiansted og Frederiksted var præget af stor social segregering fra gade til gade. I Christiansted husede Kongensgade de velstående indbyggere. I Frederiksted var Strandgade lige ud til havnen beboet af den rige overklasse, mens de bagvedliggende veje blandt andet husede fattige havnearbejdere. Det er derfor relevant at undersøge den gennemsnitlige sum for både reparationsudgifter og anskaffelsesværdi fordelt ud på nogle udvalgte veje i de to byer. Illustration 3.1 viser udvalgte veje i Christiansted.

46 ARC Centre of Excellence in Coral Reef Studies, "Coral Reefs Protect Coasts From Severe Storms", *ScienceDaily*, 3/4 2018.

47 Kortet er et skærm billede fra Google Maps, taget den 05/08/2022. Der skal derfor tages forbehold for, at der er et helt århundrede til forskel mellem omfanget af koralrev, som illustrationen viser, og omfanget af det koralrev, som omkransede St. Croix i 1916. Blot i løbet af de sidste 30 år er der sket en omfattende reduktion af koralrevenes dækningsgrad. Se blandt andet B.M. Riegel, R.E. Dodge (red.), "Ecology of Coral Reefs in the US Virgin Islands", i *Coral Reefs of the USA*, vol. 1, Dordrecht, 2008, s. 318.

48 Elizabeth Rezende & Anne Walborg, *St. Croix. Historiske Fotos*, København 2009, s.

Procentvis skadesomfang for ejendomme beliggende på udvalgte veje i Christiansted

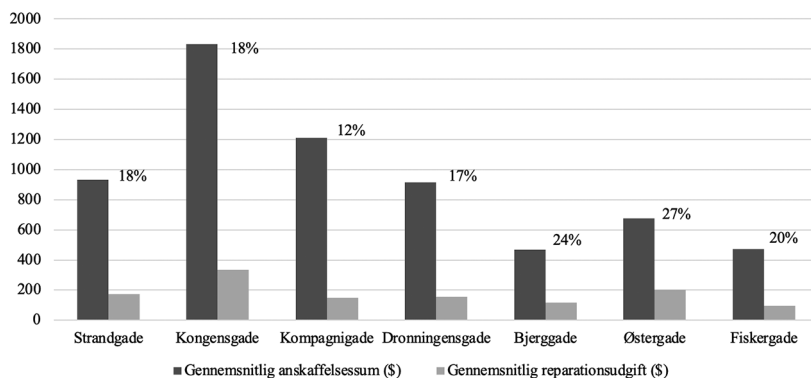

Illustration 3.1. Gennemsnitlig anskaffelsessum og reparationsudgift for udvalgte gader i Christiansted. Den procentuelle værdi indikerer det procentvis skadesomfang for bygninger på hver enkelte vej. Det procentvise skadesomfang er udregnet ved at sammenholde den gennemsnitlige anskaffelsessum med den gennemsnitlige reparationsudgift. Vejene løber alle parallelt med hinanden, hvor Strandgade er vejen, der ligger tættest ud til kysten, og Fiskergade er vejen, der ligger længst inde på land.

Det fremgår af illustration 3.1, at der umiddelbart er en tæt sammenhæng mellem summen for ejendommenes anskaffelsessværdi og omfanget af reparationsudgifter. Gaderne er udvalgt således, at de løber parallelt med hinanden, hvor Strandgade ligger tættest ud til kysten. Byens dyre embeds- og beboelsesejendomme var primært beliggende på Kongensgade, Strandgade og Kompagnigade.⁴⁹ Samme billede afspejles i illustration 3.1, da ejendommene på disse to gader havde de højeste anskaffelsessværdier. Det er ikke overraskende, at de dyreste boliger også havde de største reparationsudgifter, men billedet nuanceres, hvis vi ser på det procentuelle skadesomfang for de forskellige gader.

Resultaterne kan vise to ting. Enten at de ejendomme, som lå længere inde på land, var mere udsatte, og derfor blev hårdere ramt af orkanen. Eller at det faktisk var ejendomme med en lav anskaffelsessværdi, som led størst skade. En forklaring herpå kan være, at bygninger med en lavere anskaffelsessværdi var bygget i mindre modstandsdygtige materialer. Ejendommene, der lå i udkanten af Christiansted, var generelt beboet af arbejdere og var bygget i træ.⁵⁰ Derimod var husene ved plantagerne ofte bygget i solide

49 Rezende & Walbom 2009, s. 15–17; Kenneth Bo Jørgensen, “Guide til Frederiksted”, i *Gratis Guide til Dansk Vestindien*, <https://www.guide-til-dansk-vestindien.dk/> (tilgået den 14/6 2024).

50 Rezende & Walbom 2009, s. 15.

mursten, hvorfor de angiveligt var mere resistente over for vejr og vind.⁵¹ Det er nok i mindre grad et spørgsmål om, hvorvidt det er den ene eller anden forklaring, der er rigtig. Det er mere sandsynligt, at de to forklaringer skal kombineres. Resultaterne viser derfor, at det var ejendomme med en lavere anskaffelsessværdi i Christiansted, som var mest sårbare.

I Frederiksted er resultatet mere entydigt:

Procentvis skadesomfang for ejendomme beliggende på udvalgte veje i Frederiksted

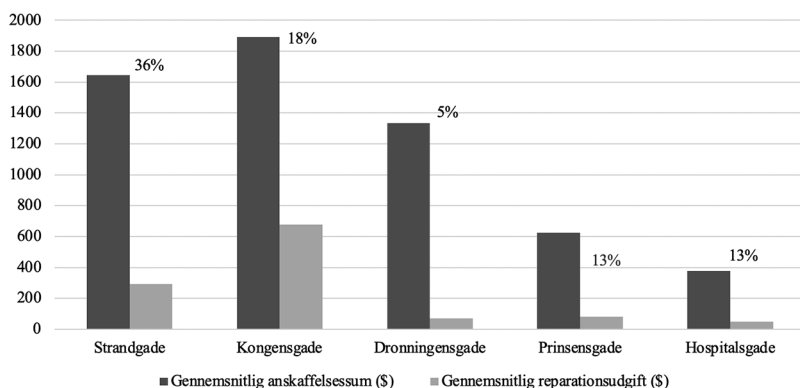

Illustration 3.2. Gennemsnitlig anskaffelsessum og reparationsudgift for udvalgte gader i Frederiksted. Den procentuelle værdi indikerer det procentvise skadesomfang for bygninger på hver enkelte vej. Det procentvise skadesomfang er udregnet ved at sammenholde den gennemsnitlige anskaffelsessum med den gennemsnitlige reparationsudgift. Vejene løber alle parallelt med hinanden, hvor Strandgade er vejen, der ligger tættest ud til kysten, og Hospitalsgade er vejen, der ligger længst inde på land.

Illustration 3.2 viser, at den gennemsnitlige anskaffelsessum for bygningerne ganske vist var højest for Strandgade, som netop var beboet af de rige eurocaribiere. Med den høje anskaffelsessum følger gennemsnitsværdien for reparationsudgifterne trop. Sammenhængen mellem den høje anskaffelsessværdi og ejendommens beliggenhed indikerer, at lokalsamfundet i Frederiksted var segregeret efter velstandsniveau, så borgerne typisk boede i kvarterer med økonomisk ligestillede. Det bekræftes da også flere steder i forskningen, men det er interessant, at der i Frederiksted i mindre grad er tale om såkaldte 'skæbnefællesskaber.' Det vil sige, at fattige har en tendens til at bosætte sig i områder, der er forbundet med større risiko ved naturkatastrofer som konsekvens af manglende økonomiske ressourcer.⁵² I

51 Peter Hoxcer Jensen, *From Serfdom to Fireburn and Strike. The History of Black Labor in the Danish West Indies 1848–1916*, Christiansted, St. Croix 1998, s. 199–200.

52 Van Bavel et al. 2020, s. 96.

Frederiksted var det omvendt. Ejendommenes anskaffelsessværdi ser ud til at stige, jo længere man bevæger sig mod kysten og byens havn. Det indikerer, at de mest velstillede borgere med ejendomme af høj anskaffelsessværdi blev hårdest ramt af orkanen. Imidlertid bliver resultatet atter nuanceret, hvis vi foretager en beregning af det procentvise skadesomfang.

Taget i betragtning af at Kongensgade havde den næsthøjeste gennemsnitlige anskaffelsessum per bygning, er det påfaldende, at skadesomfanget var væsentligt lavere her. Eftersom Kongensgade ligger i første række ud til vandet, kan det tyde på, at gader placeret ud til havet var mere sårbare end gader længere inde på land. Samme konklusion kan dog ikke drages, når vi sammenholder det procentvise skadesomfang på Dronningensgade med Prinsensgade og Hospitalsgade. Her er det tydeligt, at bygninger med en lav anskaffelsessværdi havde et væsentligt højere skadesomfang end bygninger med en høj anskaffelsessværdi. Resultaterne for Christiansted antyder en sammenhæng mellem ejendommenes anskaffelsessværdi og typen af materialer, de var bygget i. Historiker Erik Gøbel pointerer, at det netop var huse bygget i træ og andre mindre hårdføre materialer, som oftest led størst skade ved orkaners hærgen.⁵³ Gøbels konklusion skriver sig ind i den mentalitet, der generelt dikterede byernes indretning. Det var nemlig et bevidst valg, at de ringe byggede arbejderhuse i billigt træ var placeret i byernes udkant, afsondret fra de dyre embeds-, butiks- og plantageejerboliger. For i tilfælde af brand, så ville netop de tarvelige træhuse hurtigt blive brændt op og ikke udgøre en risiko for byernes mest vitale bygninger.⁵⁴ Sammenhængen mellem ejendommens anskaffelsessværdi og det procentvise skadesomfang afslører netop en social sårbarhed.

Christiansted blev hårdere ramt end Frederiksted, men i det mere segregerede Frederiksted, er det tydeligt de fattigste borgere, som relativt set led størst skade. Vi kan derfor konkludere, at blandt gruppen af, i forhold til den afrocaribiske befolkning, relativt velstillede ejendomsbesiddere var det alligevel de fattigste ejendomsbesiddere på Skt. Croix, der havde den største økonomiske sårbarhed i en katastrofesituation.

Tab af ejendele

Øens sociale sammensætning var stadig præget af det "master-slave"-forhold, som karakteriserede slavetiden før emancipationen. I 1916 var slaveejernes efterkommere blevet til arbejdsgivere, og efterkommerne af forhenværende slaver blev omtalt som arbejdstagere. Slavekategorien var altså blevet erstattet

⁵³ Gøbel 1989, s. 24.

⁵⁴ Jørgensen, <http://www.guide-til-dansk-vestindien.dk>.

af det mere neutrale ord "servant", men dækkede over en videreførelse af slavetidens governmentality. Nu med et stærkere racistisk ræsonnement, eftersom man ikke havde den tydelige master-slave-relation, der tydeligere definerede den sociale rangordning. De to befolkningsgrupper var stadig afhængige af hinanden. De få plantageejeres produktion var betinget af de mange plantagearbejdere.⁵⁵ Arbejderne udgjorde størstedelen af befolkningen og boede rundt om plantageejeren, hvis ejendom dermed fungerede som en form for landsby, der rummede forskellige sociale lag.⁵⁶

Vi ser på forskellig vis disse to grupper repræsenteret blandt de fem hyppigste ejendele: 492 stykker klæder, 415 borde, 289 stole, 282 huse og 202 tage i skadeserstatningsansøgningerne. Andre artikler er større ejendele som dragkister og senge samt mindre husholdningsartikler, som pander og glas. Skader på de fysiske beboelsesrammer, såsom hus og tag, tilhørte forventeligt den hvide eurocaribiske overklasse, der generelt havde patent på øens ejendomme. Eksempelvis plantageejeren Herman Hill N. W. Thornborg, som, foruden selve plantagens hovedbygning, fik ødelagt tre arbejderhuse, en stald samt et bomuldshus, der rummede mindst 18 arbejdværelser.⁵⁷ Af Thornborgs ansøgning kan vi udlede, at arbejderne boede under plantageejers tag og derfor ikke selv stod til ansvar for bygningsrelaterede ejendele, såsom vægge, vinduer og hegn. Af samme grund søgte den fattigere del af befolkningen for personlige ejendele, herunder borde, stole og klæder. Det er alle genstande, som er flytbare. I tilfælde af at arbejderne var utilfredse med arbejdet på plantagerne, "... saa kunde de heller ikke faa Lov at bo [i] Plantagernes Huse, saa de var nødt til at flytte ind til Byen med den smule de ejede. Der er mange som kommer bærende med Stole og Borde paa Hovedet, som er fyldt med forskellige Ting..."⁵⁸

Administrationens sontring mellem arbejdsgiver og arbejdstager på plantagerne ses tydeligt i kildematerialet, da der er stor forskel på, hvilke genstande de respektive parter søgte erstatning for. Vi vælger derfor at kategorisere de ejendele, som fremgår hyppigst i kildematerialet, på baggrund af brugsværdi. Vores kategori 'Basale møbler' er repræsenteret i ansøgningerne over tusind gange og indeholder ejendele såsom borde, stole, dragkister og senge. Dernæst følger kategorien 'Husholdningsartikler' med 871 angivelser, som inkluderer alment service, pottes og pander. Den sidste kategori med 737 forekomster er 'Beklædningsgenstande', der dækker over tøj, hatte og sko.

55 Edelgaard Christensen 2023, s. 216, 301; Rikke Lie Halberg & Bertha Rex Coley, *Dansk Vestindien – fra dansk koloni til amerikansk territorium*, København, 2016, s. 50, 102.

56 Olsen et al. 2017, s. 288; Rezende & Walbom 2009, s. 37.

57 RG, ansøgning 206 (291/1102).

58 Gronemann & Vindberg 2005, s. 101 (beretning af marinesoldat ved Frederiksted, Lars Peter Hansen, 1916).

Det høje antal af genstande, der indgår i de tre kategorier, viser, at ansøgerne netop søgte for helt basale livsfornødenheder, hvilket er overensstemmende med kommissionens opgave om at sikre befolkningen de mest nødvendige ejendele, som var “necessary furniture, household-wares, clothes”.⁵⁹

I det høje sociale lag finder vi desuden besiddelser, såsom stalde, møller og afgrøder, der tilsammen udgør kategorien ‘Plantage aktiver’. Genstande i denne kategori fremgår 188 gange. Ejendele, som smykker, bøger og porcelæn, placerer vi i kategorien ‘Luksusgenstande’. Disse optræder kun 64 gange. Det er naturligt, at sådanne ejendele sjældent ses blandt ansøgningerne, da det blot var en brøkdel af befolkningen, som havde råd til dem.

Skal vi forstå betydningen af de materielle ødelæggelser, må vi også undersøge omkostningerne forbundet med dem. En af de mest basale genstande i ansøgningerne er borde, der i gennemsnit er værdiansat til \$2 i kildematerialet. Et beløb der umiddelbart synes overkommeligt, men man må ikke glemme, at den typiske arbejder på Skt. Croix i gennemsnit blot tjente 30–35 cents om dagen.⁶⁰ Desuden havde Første Verdenskrig resulteret i langt mindre skibstrafik, massive prisstigninger, inflation og stigende arbejdsløshed.⁶¹

Plantagearbejderen var afhængig af det arbejde, der var at få på øens plantager, hvorfor disse ligeledes blev hårdt ramt under orkanen. Deres arbejdssituation var bestemt af plantageejernes økonomiske resiliens. Plantageejerne havde selv sagt ansvar for plantagedriften. Af samme årsag var det også plantageejerne, der søgte erstatning for arbejdshuse, stalde og lignende. Det betyder, at orkanen, ud fra de materielle genstande alene, ramte både plantagearbejderne og -ejerne.

Udover plantagedrift blev også fiskerierhvervet ramt, og der blev søgt midler til at generhverve fiskerbåde, ruser, liner og forskellige former for madding. I 5 procent af ansøgningerne var erhvervet fisker angivet. En af disse fiskere var Victor Bernikow fra Christiansted:

Since the hurricane my fishing trade has been limited on account of the lost 8 Pots with belongings and my income has been decreased with at least \$5 [...] a week. I do now petition for an aid of \$19 [...] for the proaching of 8 new Fish Pots with belongings and besides \$5 [...]

⁵⁹ RG, Konows formålserklæring, 1576 (460/1102).

⁶⁰ Jensen 1998, s. 67.

⁶¹ Gregory LaMotta, “Working People and the Transfer of the Danish West Indies to the United States, 1916–1917”, *The Journal of Caribbean History* 1989:23:2, s. 186; William W. Boyer, *America's Virgin Islands. A History of Human Rights and Wrongs*, Carolina 2010, s. 75.

per week for lost income from the hurricane day until the day the aid
be paid at my disposal.⁶²

Foruden de tabte genstande søgte Bernikow ligeledes erstatning for tabt arbejdsfortjeneste. Mønsteret går igen i næsten samtlige af fiskernes ansøgninger. Det tyder på, at fiskerne organiserede sig i forbindelse med ansøgningernes udformning. I modsætning til landarbejderne, der nød en vis sikkerhed i den kontrakt, der bandt dem til plantageejeren, stod fiskerne alene med ansvaret for egen indtjening.

Små og store butiksejere blev ligeledes ramt. På grund af orkanens ødelæggelser var fragt- og transportmulighederne voldsomt indskrænket.⁶³ Butiksejer E. Jensen fra Kompagnigade i Christiansted mistede flere af sine varer, herunder cigarer og cigaretter og større genstande, såsom salgsdisken, et skab samt forretningens tag.⁶⁴ John Alexander, der handlede med rom i Kongensgade, mistede, udover sin private bolig: "Merchandise 5 bags Table sugar, 5 Bags Wash sugar, 5 blbs. Muscavado Sugar. 5 Bags t. Sugar \$55.00, 5 Blbs. Mus. Sugar \$50.00, 5 Bags W. Sugar \$60.00 (Total amt.) \$165".⁶⁵ Ikke nok med, at Jensen og Alexander havde mistet deres nuværende investering, påvirkede orkanen købmændene langvarigt, da øens plantager skulle genoprette produktionen, inden købmændene atter kunne fylde deres hylder. Det betyder, at den tobak, som Jensen skulle videresælge, og den sukker, som Alexander skulle distribuere, midlertidigt ikke var tilgængeligt. Særligt den lokalt producerede muscovadosukker var eftertragtet hjemme i Danmark.⁶⁶

Social og økonomisk ulighed

Fattigdom og sårbarhed over for katastrofer er tæt forbundne.⁶⁷ Skal vi sige noget mere generelt om, hvordan social og økonomisk ulighed påvirkede øboernes sårbarhed, havde det været oplagt at vurdere ansøgnernes økonomiske ståsted og derigennem deres sociale status. Kildematerialet muliggør dog ikke at anvende de klassiske metoder til inddeling i historiske socialklasser.⁶⁸

62 RG, ansøgning 167 (183/1211).

63 Zabriskie 1918, s. 229.

64 RG, ansøgning 149 (1056/1211).

65 RG, ansøgning 113 (143/1211).

66 Halberg & Coley 2016, s. 58.

67 Van Bavel et al., s. 97.

68 Fx Marco H.D. Leeuwen, Ineke Maas, Andrew Miles, *HISCO. Historical International Standard Classification of Occupation*, Leuven 2002.

I forhold til ansøgningerne er klassificeringen nemlig problematisk, fordi inddelingsmetoderne tager udgangspunkt i beskæftigelse.

Vi har i stedet inddelt ansøgningerne i fem kategorier baseret på de økonomiske oplysninger fra ansøgningerne, altså "Anskaffelsesværdi", "Reparationsudgifter" og "Bevillingsbeløb". Anskaffelsesværdien er et mål for omkostningerne ved at skulle anskaffe en lignende ejendom, mens reparationsudgifter, som tidligere beskrevet, refererer til de faktiske omkostninger ved at genopbygge efter orkanens ødelæggelser. På bagsiden af ansøgningerne har kommissionen noteret, hvorvidt ansøgeren fik bevilget deres erstatning eller ej, og bevillingssummen er derfor det beløb, som kommissionen tildelte ansøgerne på Skt. Croix. Tilsammen fortæller de tre værdier om ansøgerens økonomiske ståsted, og er derfor et solidt grundlag for at inddele ansøgerne i socialgrupper.

Vi har valgt at opdele ansøgningerne i fem grupperinger, hvor *gruppe 1* er den mest velhavende og *gruppe 5* er de dårligst bemidlede. Jævnfør afsnittet om "Skadeserstatningsansøgningerne" fremgår det, at der blev udleveret forskellige ansøgningstyper afhængigt af, om den pågældende var ejendomsbesidder eller ej. Grundet samfundets opdeling, ved vi, at det kun var de allermest velbemidlede, der var ejendomsbesiddere. I kildematerialet fremstår de, ved at være dem, som fik tildelt ansøgningstyperne a og b, det vil sige dem, som i forbindelse med deres ansøgning har oplistet en anskaffelsesværdi. *Gruppe 1* omfatter således de ansøgere, som har angivet en anskaffelsesværdi af deres ejendom eller en reparationsudgift på minimum \$500 eller har fået den tilsvarende sum bevilliget af kommissionen. *Gruppe 2* består af de ansøgere, som har angivet en anskaffelsesværdi på deres ejendom på \$499 eller derunder eller har angivet en henholdsvis reparationsudgift eller fået tildelt en bevilling mellem \$100 og \$499. *Grupperne 3, 4 og 5* udgøres af de ansøgere, som ikke ejede fast bolig. Disse har vi derfor udelukkende inddelt ud fra den oplyste reparationsudgift. *Gruppe 3* består således af de ansøgere, som har angivet en reparationsudgift mellem \$20 og \$100, hvorimod *gruppe 4* består af dem, som har oplyst en reparationsudgift mellem \$0 og \$20 og *gruppe 5* omfatter dem, som ikke har oplyst nogen konkret økonomisk værdi for deres inventar. Derfor repræsenterer *gruppe 4* med hele 43 procent af de samlede ansøgninger den store andel af øens mindrebemidlede befolkning. Blandt øens mere velstående befolkning er skadesansøgningerne derimod fordelt mere jævnt med henholdsvis 201 ansøgninger fra *gruppe 1*, 241 fra *gruppe 2* og 242 fra *gruppe 3*. Den sidste gruppe (*gruppe 5*) består kun af 99 ansøgere. Det skal dog påpeges, at grupperingen ikke skal forstås som et resultat i sig selv, men snarere som et redskab til at vurdere graden af ulighed i orkanhåndteringen.

Ulighed er bestemmende for socialgruppers udsathed, hvor en væsentlig

faktor er fordelingen af ressourcer. Det er heller ikke ualmindeligt, at myndigheder ofte tilgodeser eller samarbejder med indflydelsesrige aktører i et samfund.⁶⁹ På Skt. Croix var denne tendens særligt udtalt, da den politiske indflydelse var bestemt af økonomisk formåen. Fra 1906 var stemmeret til kolonialrådet blandt andet betinget af en årlig minimumsløn på \$300 eller en ejendomsindtægt på mindst \$60. Indflydelsen var dermed forbeholdt den økonomisk privilegerede overklasse.⁷⁰ Det var desuden en klar fordel at være eurocaribier. Det gav bedre uddannelsesmuligheder, bedre jobs, højere løn og politisk medbestemmelse.⁷¹ Som tidligere forklaret var der i 1916 et stort skel mellem de privilegerede plantageejere, der dominerede det politiske og økonomiske liv, og de ubemidlede landarbejdere, der stod uden indflydelse. Den store ulighed førte til interne stridigheder mellem dem.⁷² Ansøgernes etnicitet fremgår ikke direkte i kildematerialet, hvilket formentlig skyldes reformen fra 1834, der forbød racedifferentiering i folketællinger og demografiske statistikker.⁷³ Jævnfør afsnittet om "Skadeserstatningsansøgningerne" er der alligevel tale om en form for differentiering i fordelingen af ansøgningerne. Omend den er baseret på religion og kapital og ikke etnicitet.

Kommissionen har ofte lavet en opsummering af de søgte ejendele og efterfølgende vurderet, om bevillingen skulle godkendes. Det indikerer, at bevillingen blev lavet på baggrund af subjektive vurderinger.⁷⁴ Det er derfor særligt interessant at undersøge, hvilke af de fem socialgrupper, der fik bevilget deres ansøgninger. Bevillingerne fordelt blandt de respektive grupper er angivet i illustrationerne 4.1 og 4.2.

Af de \$287.677 der blev søgt for, er der i alt bevilget \$129.852, eller lige under halvdelen af det ansøgte beløb. Baseret på ovenstående tildelinger var kommissionens prioritering mere eller mindre ensartet blandt de forskellige ansøgninger. Ikke desto mindre er der en skævhed i kommissionens fordeling. Som udgangspunkt ser det ud til, at kommissionen har prioriteret de mindre velstående grupper relativt højt, som illustreret i illustration 4.2. Det er dog væsentligt at tage højde for, at en del af ansøgningernes ønskede beløb blev nedjusteret af kommissionen. Denne tendens var mere udtalt for de ansøgere, som søgte erstatning for beskedne småbeløb. Selv hvis denne socialgruppe havde fået bevilliget samtlige midler, de havde søgt for, ville det kun andrage et minimalt udsnit af det samlede bevilgede beløb til hele den nødstedte koloni. Mønsteret bliver forstærket, når resultaterne sam-

69 Van Bavel et al., s. 86, 97.

70 Boyer 2010, s. 66

71 Boyer 2010, s. 71–73

72 Halberg & Coley, s. 108; Olsen et al., s. 288–90.

73 Nonbo Andersen 2017, s. 60.

74 Fx RG, bevilling (218/1102), (220/1102), (222/1102).

Gennemsnitlige udbetaling (\$) fordelt mellem de socioøkonomiske grupper

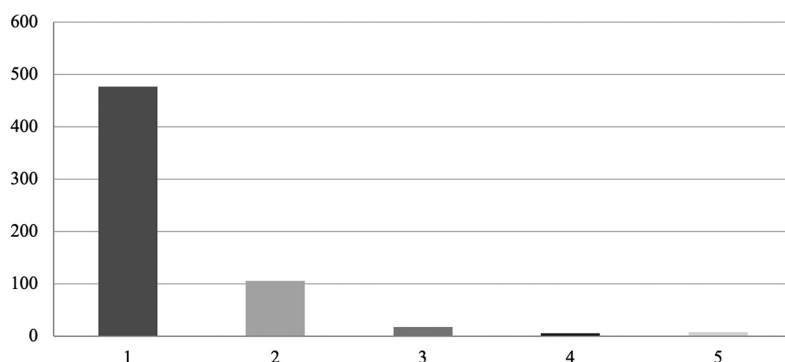

Illustration 4.1 Kommissionens gennemsnitlige udbetaling (USD) fordelt mellem de fem socioøkonomiske grupper, hvor gruppe 1 er de mest velstående og gruppe 5 de mindst bemidlede.

Procentvis udbetaling af den samlede reparationsudgift (\$) per socioøkonomisk gruppe

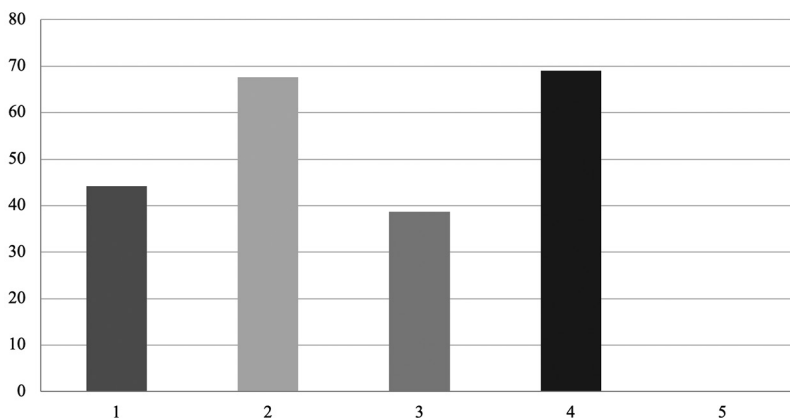

Illustration 4.2 Kommissionens procentvis udbetaling af den samlede reparationsudgift (USD) per socioøkonomisk gruppe, hvor gruppe 1 er de mest velstående og gruppe 5 de mindst bemidlede.

menlignes med de velhavende grupper. Ved at kombinere illustration 4.1 og 4.2 fremgår det, at *gruppe 1*, på trods af at de har ansøgt om betydeligt større beløb, alligevel fik næsten halvdelen af deres ansøgninger godkendt. Samtidig viser det sig, at den anden mest velstående gruppe (*2*) fik godt 70 procent af deres ansøgninger godkendt. Fordelingen af ansøgningerne indikerer derfor, at *gruppe 3, 4 og 5* udgjorde en mindre del af ansøgningerne, mens kommissionen i høj grad prioriterede de velhavende.

Det er dog nødvendigt at inddrage selve erstatningstyperne for at undersøge, om der var ulighed i fordelingen af erstatninger. Som det fremgår af illustration 5.1, bestod bevillingerne nemlig både af donationer og af lån. Men som illustration 5.2 viser fik en lille andel også afslag.

Kommissionens tildeling af lån og donationer (\$) blandt de socioøkonomiske grupper

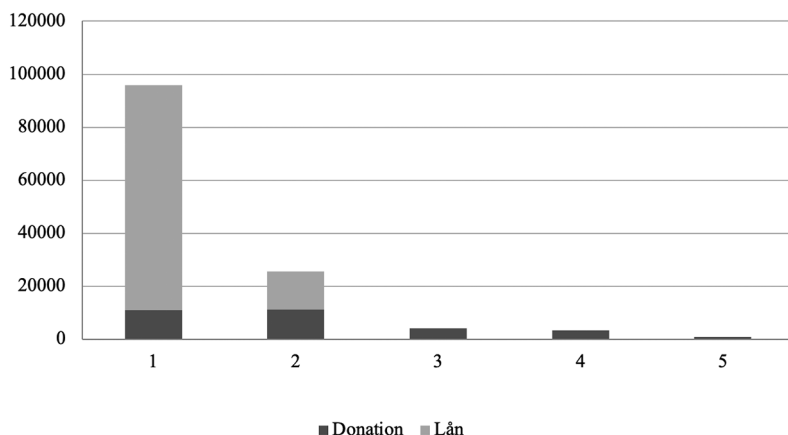

Illustration 5.1 Samlet bevillingssum (USD) med udgangspunkt i kommissionens tildeling af lån og donationer fordelt mellem de fem socioøkonomiske grupper, hvor gruppe 1 er de mest velstående og gruppe 5 de mindst bemidlede.

Kommissionens behandling af ansøgningerne fordelt mellem de socioøkonomiske grupper

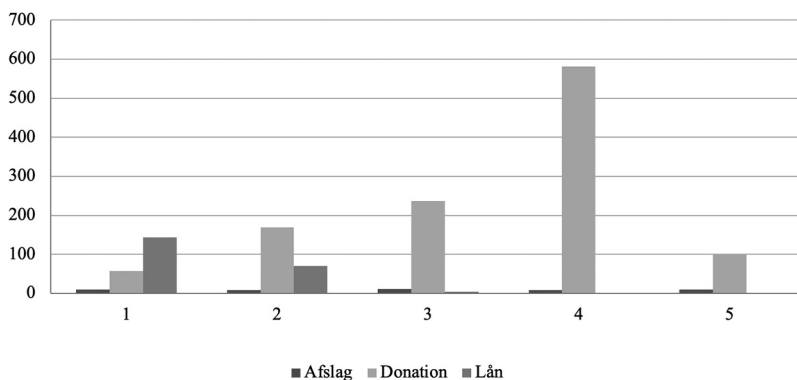

Illustration 5.2 Kommissionens tildeling af lån, donationer og afslag fordelt mellem de fem socioøkonomiske grupper (1412 i alt), hvor gruppe 1 er de mest velstående og gruppe 5 er de mindst bemidlede.

I takt med at de økonomiske værdier i ansøgningerne stiger, skifter bevil-
lingssammensætningen fra primært at bestå af donationer til i højere grad at
inkludere lån. Den oprindelige antagelse om, at de velstående var markant
højere prioriteret i forhold til de mindrebemidlede nuanceres derfor en
smule. Ved at se på de to figurer bemærkes det, at næsten 100 procent af de
ubemidlede modtog donationer, mens dette stort set kun gør sig gældende
for en fjerdedel af *gruppe 1*. Her har størstedelen derimod modtaget lån. På
sin vis er det jo mere generøst at modtage en donation end et lån, men det
skal nok i højere grad ses som en implikation af, at der var nogle grupper,
der blev anset for kreditværdige, mens afrocariberne ikke gjorde.

De beskedne og endda næsten ubetydelige småbeløb, tildelt som
donationer, kan opfattes som et altruistisk foretagende. Imidlertid tyder
beløbenes størrelse på, at der må findes andre forklaringer. Der kan ikke
have været megen interesse i at kaste en masse penge efter en koloni, som
snart skulle afhændes. Det synes i højere grad plausibelt, at den smule
penge, der blev tildelt den fattigste del af øens befolkning, har været et led
i at sikre freden indtil salget kunne gennemføres. Frygten for den utilfredse
og organiserede arbejderbevægelse har sandsynligvis været en afgørende
faktor for kommissionens orkanhåndtering. Det skal imidlertid heller ikke
undervurderes, at toneangivende danske virksomheder som Østasiatisk
Kompagni (ØK) og de største banker gennem hemmelige forhandlinger
med den danske og den amerikanske regering havde sikret deres økonomiske
engagementer i Vestindien i tilfælde af et salg. Ganske vist har det været
modvilligt for den danske regering at investere mere i en koloni, de var i
gang med at afstå. Omvendt antydes nødvendigheden af, at orkanen i 1916
var den første gang, at den danske regering havde foranstaltet en kollektiv
offentlig kompensationsordning rettet direkte mod koloniens indbyggere i
forbindelse med en naturkatastrofe. Kolonistyret har ganske vist tidligere
lavet forskellige opgørelser over skadesomfang i forbindelse med orkaner
og jordskælv i kolonien, men de handler næsten udelukkende om skade på
offentlig dansk ejendom.⁷⁵

Både den danske stat og lokaladministrationen må have været yderst
opmærksomme på vigtigheden af at handle hensigtsmæssigt under den
tidlige katastrofeshåndtering, da man let risikerede at opildne de i forvejen
frustrerede og oprørsvillige arbejdere. Det ville være som at hælde benzin
på et i forvejen buldrende bål. Kommissionens nødhjælp har altså i højere

75 Se blandt andet Rigsarkivet, "Kolonierne Centralbestyrelse – Kolonialkontoret: Orkaner
og jordskælv (1772–1868)". *Arkivalieronline*. (<https://daisy.rigsarkivet.dk/ng?id=2354827>
(tilgæet 2024-06-14))

grad været en nødhjælp til salgsforhandlingerne, frem for at varetage den fattigste befolknings ve og vel.

Med udgangspunkt i illustration 5.2 er det bemærkelsesværdigt, at kommissionen har fundet en vej til at imødekomme stort set alle ansøgninger, da der er meget få afslag, uanset ansøgningernes økonomiske styrke. Det kan også tolkes derhen, at man fra de lokale myndigheders side på stedet har afvist uværdigt trængende, inden man ofrede papir og pen på at udfylde en egentlig skadeerstatningsprotokol. Selv de velstående i *gruppe 1*, der ansøgte om betydelige beløb, som vist i illustration 5.1, har primært modtaget lån som en del af kommissionens indsats for at afhjælpe de økonomiske skader forårsaget af orkanen. De mange lån til *gruppe 1* kan skyldes, at kommissionen havde en forventning om, at de velstående havde bedre mulighed for at tilbagebetale pengene – endda ofte med rente. Kommissionen må have set det som en sikker investering. Nogle af dem, der kunne drage fordel af de renter, som de velbemidlede skulle tilbagebetale, var Den Dansk-Vestindiske Nationalbank (1905–1935). Den Dansk-Vestindiske Nationalbank var ikke en nationalbank i gængs forstand, men derimod, privatfinansieret gennem de største danske banker, og den havde til formål at virke fremmende for øernes økonomi. Et formål som sandsynligvis tog afsæt i forretningsinteresser og lukreringsmuligheder, men som blev pakket ind i en nærmest altruistisk målsætning om at afhjælpe samfundsproblemer og sikre befolkningens tarv.⁷⁶

Mens den samlede orkanskade i Dansk Vestindien blev vurderet til \$2 millioner, gav den danske stat kun 700.000 kr., svarende til \$194.444, hvilket i øvrigt skulle dække alle tre øer!⁷⁷ Derfor må banken angiveligt have suppleret statens bidrag. Begtrup har tidligere tolket dette som et resultat af en fornyet privat økonomisk interesse i øerne efter 1902. I særlig grad så de fordele i den snarlige åbning af Panamakanalen (1914), der så ud til at medføre store gevinster for de involverede investorer.⁷⁸ Det tyder derfor på, at de lån, som blev tilkendt, også var finansieret af Den Dansk-Vestindiske Nationalbank. Er det tilfældet, ligger det i god tråd med, at Dansk Vestindien fungerede som en klassisk udnyttelseskoloni, hvis anliggender sorterede under den danske finansminister. Der er derfor flere forhold, der tyder på, at hensynet til de store forretningsdrivendes pengepunge var et både naturligt og vigtigt hensyn i den generelle orkanhåndtering.

76 Begtrup 2010, s. 38, 45–46.

77 Begtrup 2010, s. 16; “Den Vestindiske Orkan”, *Bornholms Tidende*, 23/11 1916, https://www2.statsbiblioteket.dk/mediestream/avis/record/doms_aviser_page%3Auuu1d%3Aobf6357d-810a-48f8-9731-977a9dob642a (2022-05-20).

78 Begtrup 2010, s. 59–63.

1916-orkanen som lakmusprøve

Med afsæt i skadeserstatningsansøgningerne, *Hjælp e. orkanen 1916 for indb. på Skt. Croix*, kan vi konkludere, at orkanen, som ramte Skt. Croix den 9. og 10. oktober 1916, forårsagede materielle skader for i alt \$287.677. Der var regionale forskelle i omfanget af ødelæggelser efter orkanen. For eksempel medførte orkanen større skader i Christiansted end Frederiksted, som ellers lå mere udsat i orkanens bane og uden det samme beskyttende koralrev som hovedbyen på nordkysten. Gennemsnitssummen for reparationsudgifter for Christiansted lå på \$368, mens den gennemsnitlige sum for Frederiksted lå på \$110. Resultaterne viste ikke overraskende, at bygninger med høje anskaffelsesværdier også havde de højeste reparationsudgifter.

Med udgangspunkt i tankerne om katastrofer som *revelatory crisis* er det muligt at give en flersidet karakteristik af sårbarhed og resiliens på Skt. Croix og Dansk Vestindien. For så vidt angår muligheden for at imødegå orkanens voldsomme kræfter, finder vi en differentieret modstandskraft både geografisk og socialt. Resultaterne fra Frederiksted viste, at gader placeret lige ud til kysten havde det procentvist største skadesomfang af de to byer, idet bygningerne var mere udsatte. Da vi udregnede det procentvise skadesomfang for udvalgte veje for de to byer, viste vores resultater dertil, at det var ejendomme med en lav anskaffelsesværdi, som havde de procentvise største reparationsudgifter. Derfor var ejendomme med en lav anskaffelsesværdi mest udsatte.

Orkaner i Caribien var og er hyppigt forekommende, og de mere velhavende indbyggere i både Frederiksted og Christiansted formåede i stor udstrækning at bygge solidt i sten med tunge skodder for vinduerne som en måde at forebygge skader fra orkaner. For de, der havde råd til forebyggelse, har skaderne derfor været betydeligt mindre. Med hensyn til geografisk udsathed har forskning i andre områder vist, at eksempelvis bosættelser langs udsatte kystområder ofte er præget af en vis tilpasning til området. Det gælder blandt andet også for landene rundt om Nordsøen, hvor der er mange hundrede års erfaring med at bo langs lavtliggende kyster.⁷⁹ I dansk kontekst har Camilla Andersen senest dokumenteret, at 1800-tallets bosættelser på Limfjordstangen i Vestjylland viste tydelige

79 Petra J.E.M van Dam "An Amphibious Culture. Coping with Floods in the Netherlands", i *Local Places, Global Processes. Histories of Environmental Change in Britain and Beyond*, Peter Coates, David Moon & Paul Warde (red.), Oxford 2017; Tim Soens, "Flood Security in the Medieval and Early Modern North Sea Area. A Question of Entitlement?", *Environment and History* 2013:19:2; Franz Mauelshagen, "Flood Disasters and Political Culture at the German North Sea Coast. A Long-Term Historical Perspective", *Historical Social Research/Historische Sozialforschung* 2007.

tendenser på tilpasning til at bo i en særligt udsat risikoregion.⁸⁰ Lignende fænomener har hollandske og belgiske historikere dokumenteret i sandflugtsområder i Flanderen.⁸¹ Andre studier af historiske katastrofer har vist, at for eksempel bysamfund og hele øsamfund sagtens kan eksistere på trods af effekten fra gentagende katastrofer. Til gengæld vil det ofte være de i forvejen mest udsatte socialgrupper, der lider mest under katastrofer. Det sidste bekræfter denne undersøgelse af den stedbundne sårbarhed til fulde på Skt. Croix.⁸²

Trods elementer af tilpasning til de lokale naturforhold har der været store socialt betingende forskelle på, hvordan orkanen ramte. Som resultaterne viste, fik de ubemidlede primært donationer, mens de velbemidlede hovedsageligt fik lån. Denne forskel skyldes først og fremmest, at de fattige, der dog alligevel blev nedjusteret en anelse, søgte om beskedne beløb. De udgjorde altså ikke en stor økonomisk belastning for kommissionen. Omvendt var beløbet ofte højt hos de ansøgere, der fik tildelt lån, hvilket i stedet skal ses i lyset af guvernementets ønske om at imødekomme øens indflydelsesrige aktører – for ikke at tale om den sikre investering.

Kommissionens ræsonnementer bag orkanhåndteringen afspejlede den aktuelle politiske situation på såvel lokalt som regionalt og internationalt niveau. Den danske stats skadeserstatning var derfor nødhjælp i mere end én forstand. Den imødekom naturligvis de ubemidlede med basale fornødenheder, men den var også en form for politisk nødhjælp til den danske stat – en slags hjælp til selvhjælp – da skadeserstatningernes primære formål var, at sikre den politiske stabilitet, som den danske stat havde brug for så længe, man stadig forhandlede salgsaftalen på plads med USA. For de fattige arbejderes vedkommende ved at afbøde social uro gennem donationer, og for elitens vedkommende ved at give dem en økonomisk saltvandsindsprøjtning, der gjorde dem i stand til at opretholde deres status, der var så vigtig for at holde magten over den sorte arbejderklasse i hævd.

På trods af guvernementets todelte nødhjælprioritering, var særligt den del, der handlede om at hjælpe samfundets allermest udsatte borgere, ikke ualmindelig i samtiden. Rationalet bag kommissionens formål om at hjælpe

80 Camilla Andersen, "Tilpasning og fleksibilitet i et foranderligt kystlandskab i 1700- og 1800-tallet", *TEMP-tidsskrift for historie* 2022:24, no. Bæredygtighedshistorie.

81 Maïka De Keyzer, "All we are is Dust in the Wind. The Social Causes of a 'Subculture of Coping' in the Late Medieval Coversand Belt", *Journal for the History of Environment and Society* 2016:1:1.

82 Johannes Rom Dahl, Lasse Thomsen & Bo Poulsen, "Nibes Nedgang Efter 1829. Katastrofe, Resiliens og Kystnær Migration", *TEMP-tidsskrift for historie* 2022:25; Tim Soens, "Resilient Societies, Vulnerable People. Coping with North Sea Floods before 1800", *Past & Present* 2018:241:1; van Bavel et al. 2020.

de fattige skriver sig nemlig ind i en omfattende reformindsats i Danmark.⁸³ I løbet af 1800-tallet kom det danske fattigvæsen til at udgøre den primære institution til understøttelse af samfundets fattige. Fattighjælpen gik fra at blive anset som en privat kristen pligt til et bredere samfundsansvar. I begyndelsen var fattighjælpen forbeholdt de værdigt trængende, det vil sige de individer, som ikke selv var skyld i deres nød og fattigdom. Men fra midten af 1800-tallet blev der en større bevidsthed om, at individet var et produkt af det omgivende samfund, og derfor ikke altid var skyld i egen nød. Når der også kunne være dybere samfundsmæssige årsager bag elendigheden, var det kun naturligt, at socialforsorgens sikkerhedsnet måtte bredes længere ud.⁸⁴ Desuden blev der gjort flere ekstraordinære økonomiske tiltag i tilfælde af epidemier og andre kriser i starten af 1900-tallet.⁸⁵ En tilsvarende udvikling ses inden for naturkatastrofehåndtering, hvor den danske stat fra 1870'erne og frem aktivt forsøgte at forebygge stormfloder gennem lovgivning om hård kystsikring såsom høfder og diger.⁸⁶

Konklusion

I en situation i 1916, hvor kolonien var præget af både krigskonjunkturer, salgsplaner, og ulmende social uro, ser vi katastrofehåndteringen som en lakmustest, hvor den danske stat og den danske koloniadministration øvede en betydelig forskelsbehandling i den måde, man imødekom de nødstedte indbyggere på Skt. Croix. Som en konkretisering af Matthæus-princippet har de, der havde mest, også fået mest hjælp, herunder kreditværdighed, som ikke blev den fattige underklasse til del. Den observerede forskelsbehandling understreger nyere forsknings pointer om, at den sene danske koloniale administration af Dansk Vestindien var præget af både formel og uformel forskelsbehandling. Dette til trods for, at slaveriet længe havde været afskaffet.

Det er imidlertid bemærkelsesværdigt hvor mange statslige midler, der samlet set flød mod Dansk Vestindien i en tid, hvor den danske regering aktivt søgte at afhænde Dansk Vestindien. Dette kan imidlertid ses som en konkret udmøntning af, at datidens storkapital gennem ØK og de store

83 Jørn Henrik Petersen, Klaus Petersen & Niels Finn Christiansen, *Mellem skøn og ret. Dansk Velfærdshistorie*, bind 2, Odense 2011, s. 22.

84 Jørn Henrik Petersen, Klaus Petersen & Niels Finn Christiansen, *Frem mod socialhjælpsstaten. Dansk Velfærdshistorie*, bind 1, Odense 2010, s. 202.

85 Petersen, Petersen & Christiansen 2011, s. 159.

86 Bo Poulsen, "Between Adaptation and Mitigation. The Nineteenth-Century North Sea Storm Surges and the Entangled Socio-Natural Transformation of the Limfjord Region, Denmark", *Journal for the History of Environment and Society* 2021:6, doi:10.1484/J.JHES.5.128582.: <https://doi.org/10.1484/J.JHES.5.128582> (tilgået 2022-06-14).

banker allerede havde sikret sig, at de kunne fortsætte deres virke på Jomfruøerne i en situation, hvor USA overtog suveræniteten og den daglige administration med kolonien. Katastrofehjælpen var derfor et kærkomment middel til at smøre de hjul, der skulle opretholde og udvikle handel og økonomi på Jomfruøerne.

Summary

Between Emergency Aid and Social Care: Managing the Virgin Islands Hurricane in St. Croix, 1916

This is a study of how the so-called Virgin Islands Hurricane hit the island of St. Croix in the former Danish colony known as the Danish West Indies (now U.S. Virgin Islands) on October 9–10, 1916. The hurricane killed twenty people and caused massive material destruction, while also having considerable social and economic ramifications. This hurricane arguably caused the largest natural disaster in 20th-century Denmark.

The study is a quantitative and topographical analysis of 1,568 applications from the citizens of St. Croix for assistance to repair hurricane damage. The hurricane is found to be a revelatory crisis illuminating the extent or lack of a social safety net in the colony. The applications offer an insight as to how the hurricane impacted the different social layers on the island. In addition to reports of material damage in the applications, the paper also investigates how grants and loans were distributed unevenly across social groups through deliberate government prioritization.

This study addresses the colonial society of the Danish West Indies at a time of multiple labor revolts and significant social tensions. These problems go back to the era of slavery – before the emancipation in 1848. Interest in the colony from the Danish government and society at large later declined. However, in the fall of 1916, there was a surging renewed interest in the colonies with campaigns leading up to a referendum as to whether Denmark should sell the colonies to the United States, which it eventually did.

Keywords: 20th century, disaster management, hurricane, Danish West Indies, emergency aid